

Ghid de integrare curriculară

Implementarea CAA în școli incluzive

Recomandări pentru adaptarea și implementarea comunicării augmentative și alternative în practica școlară zilnică

Proiect	EduZone. Inclusive communication for all
Nr. proiect	2025-1-RO01-KA220-SCH-00055640
Cod livrabil	Ghid de implementare pentru alte școli
Pachet de lucru (WP)	WP5 Diseminare și sustenabilitate
Organizație coordonatoare	Phoenix Knowledge Wings gGmbH
Istoricul versiunii	Versiunea 1.0 ediție de lucru în limba română Mai 2026

Acest ghid este pregătit ca resursă vizuală, accesibilă pentru profesori și orientată spre școală, pentru cadre didactice, terapeuți, părinți, directori, ONG-uri și instituții partenere care doresc să transforme CAA dintr-un instrument specializat de sprijin într-o practică de participare zilnică la clasă.

Finanțat de Uniunea Europeană. Opiniile și punctele de vedere exprimate aparțin exclusiv autorului/autorilor și nu reflectă în mod necesar poziția Uniunii Europene sau a autorității finanțatoare. Nici Uniunea Europeană, nici autoritatea finanțatoare nu pot fi considerate responsabile pentru acestea.

Declinare de responsabilitate și notă privind utilizarea educațională

Declinare de responsabilitate privind Uniunea Europeană

Cofinanțat de Uniunea Europeană. Opiniile și punctele de vedere exprimate în acest ghid aparțin exclusiv autorului sau autorilor și nu reflectă în mod necesar poziția Uniunii Europene sau a Agenției Naționale. Nici Uniunea Europeană, nici autoritatea finanțatoare nu pot fi considerate responsabile pentru acestea.

Declinare de responsabilitate educațională și metodologică

Acest ghid este o resursă educațională și metodologică pentru școli și organizații partenere. Nu este un instrument de diagnostic, nu înlocuiește evaluarea individuală realizată de specialiști calificați și nu trebuie folosit ca substitut pentru terapia logopedică, recomandările medicale sau procedurile oficiale de sprijin necesare în fiecare țară. Deciziile privind instrumentele CAA, obiectivele de comunicare și planurile individuale de sprijin pot fi luate prin colaborarea dintre elev, profesori, terapeuți, părinți și alți profesioniști relevanți.

Notă privind limbajul și demnitatea

Pe parcursul acestui ghid, principiul preferat este să vorbim despre elevi într-un mod care le păstrează demnitatea, autonomia și posibilitatea de a alege. Atunci când un elev sau o familie are o preferință clară de limbaj, această preferință este respectată, deoarece drepturile de comunicare încep cu dreptul de a te numi pe tine însuși și de a fi recunoscut ca persoană cu preferințe, relații și posibilități de viitor.

Cuprins pe scurt

Zona ghidului	Ce va găsi cititorul
Începeți de aici	Declinare de responsabilitate și notă privind utilizarea educațională; modul în care a fost elaborat ghidul; glosar și acronime; modul de utilizare a ghidului.
Orientare europeană și națională	Pagini de adaptare pentru țările partenere, inclusiv orientarea regională pentru Țara Bascilor, relevantă pentru partenerul spaniol.
Nucleu metodologic	Principii CAA, bariere de oportunitate, roluri în învățarea profesională, modelul EduZone în șase pași și parcursul de 30-60-90 de zile.
Practica la clasă	Situații tipice, scenarii narative, pagini de micro-formare, integrare curriculară și adaptare cultural-lingvistică.
Sprijin pentru implementare	Monitorizarea autonomiei elevului, cadru pentru studii de caz, conexiune cu platforma digitală, set de instrumente pentru diseminare, management al clasei informat de CAA și strategii cu resurse reduse.
Instrumente și șabloane	Listă de verificare a pregătirii, profilul elevului, șablon de adaptare a lecției, fișă-punte pentru părinți, fișă de observație, șablon de studiu de caz și fișe de acțiune pentru managementul clasei.

Această pagină de cuprins evită intenționat numerele de pagină, astfel încât școlile partenere să poată adăuga, elimina sau traduce secțiuni fără a afecta navigarea. Un cuprins numerotat poate fi generat în continuare în Microsoft Word dacă ghidul este ulterior transformat într-o machetă finală de publicare.

Glosar și acronime

Termen	Sens de lucru în acest ghid
CAA	Comunicare augmentativă și alternativă; instrumente și strategii care completează sau înlocuiesc vorbirea când aceasta nu este suficientă pentru participare.
Utilizator CAA	Elev sau adult care folosește semne, simboluri, table, dispozitive cu voce, gesturi, scriere ori alte suporturi pentru comunicare.
Autonomie	Capacitatea elevului de a alege, întreba, refuza, cere sprijin, influența activității și participa la decizii care îl privesc.
Partener de comunicare	Orice adult sau coleg care interacționează cu utilizatorul CAA și trebuie să aștepte, să modeleze, să confirme, să extindă și să respecte comunicarea CAA.
Tablă de bază	Set reutilizabil de cuvinte, simboluri sau expresii frecvente care sprijină comunicarea în multe situații de clasă.
LTT	Activitate de învățare, predare și formare; schimb Erasmus+ folosit în EduZone pentru testarea ideilor, comparații naționale și consolidarea implementării.
OER	Resursă educațională deschisă; material de învățare sau predare accesibil și reutilizabil conform licenței proiectului.
PECS	Sistem de comunicare prin schimb de imagini; abordare structurată în domeniul CAA, nu sinonim pentru CAA în ansamblu.
CES	Cerințe educaționale speciale; termen folosit doar când reflectă terminologia națională sau de proiect.
UDL	Design universal pentru învățare; abordare care oferă multiple moduri de implicare, înțelegere și exprimare a învățării.

Cum a fost elaborat acest ghid prin schimburile de învățare EduZone

Acest ghid sintetizează practic activitatea parteneriatului EduZone privind CAA, educația incluzivă și integrarea curriculară. El valorifică expertiza partenerilor, realitățile de la clasă, discuțiile de caz și activitățile transnaționale de învățare, predare și formare, inclusiv schimburile intensive din Italia și Germania.

În aceste schimburi, partenerii au comparat abordări naționale ale educației incluzive, au analizat situații CAA din clasă și familie, au discutat barierele întâlnite de profesori și elevi și au testat adaptarea modelului la sisteme școlare diferite. Ghidul este, astfel, un model european comun de lucru, adaptabil la legislație, limbă, curriculum, resurse și profiluri ale elevilor.

Ce au adus activitățile LTT acestui ghid

<p>Cazuri practice de clasă Discuțiile dintre parteneri au transpus principiile CAA în situații școlare obișnuite: tranziții, lucru în grup, pauze și comunicare școală-familie.</p>	<p>Comparație națională Schimburile din Italia și Germania au sprijinit compararea sistemelor școlare, responsabilităților regionale și rutelor realiste de implementare.</p>
<p>Revizuire critică Partenerii au verificat dacă modelul era prea teoretic, prea dependent de resurse sau prea îngust pentru realități diferite de clasă și familie.</p>	<p>Limbaaj comun Ghidul folosește termeni comuni, transferabili între țări, păstrând spațiu pentru terminologia națională și vocabularul profesional local.</p>
<p>Transferabilitate Ghidul a fost structurat ca pachet practic pentru întâlniri ale profesorilor, sesiuni cu părinții, materiale digitale și ateliere de diseminare.</p>	<p>Orientare spre dovezi Accentul parteneriatului s-a mutat de la „materiale produse” la autonomia vizibilă a elevului, schimbarea practicilor adulților și rutine care fac posibilă comunicarea.</p>

Cum se utilizează acest ghid

Acest ghid este o punte practică între rezultatele EduZone și realitatea zilnică a școlilor care vor să introducă CAA credibil, sustenabil și centrat pe elev. El funcționează ca model comun de implementare, nu ca manual teoretic: ajută școala să vadă ce poate schimba la clasă, cine poate fi implicat, ce se poate documenta, cum devine vizibilă vocea elevului și cum se adaptează modelul local fără a-i pierde scopul educațional.

Rută rapidă pentru școli ocupate

O școală cu timp limitat poate începe cu parcursul de 30-60-90 de zile, situațiile tipice, protocolul profesor-părinte-terapeut și șabloanele din anexă, apoi poate reveni la explicația metodologică după ce prima clasă-pilot a produs dovezi și întrebări.

Rută completă pentru partenerii de proiect

Un partener care pregătește diseminarea, formarea sau adaptarea națională poate parcurge ghidul, folosi modelul metodologic ca reper comun, selecta exemple locale, adapta șabloanele și colecta cel puțin un scurt studiu de caz despre cum CAA a crescut participarea, alegerea, exprimarea sau cooperarea elevului cu colegii.

Figura 1. Modelul EduZone de implementare CAA pregătit pentru acest ghid.

Cum sprijină acest ghid autonomia grupului țintă

Scopul central al CAA în școlile incluzive nu este doar oferirea unei table, a unui dispozitiv sau a unor pictograme, ci creșterea participării elevului în situații reale în care comunicarea schimbă ce se întâmplă mai departe. Elevul care poate alege, refuza, întreba, explica, repara o neînțelegere, intra într-un joc, contribui la grup, comenta lecția sau comunica o nevoie nu primește doar sprijin, ci își exercită autonomia în viața socială și academică a școlii.

Pentru profesori, terapeuți și părinți, autonomia înseamnă trecerea de la sprijin ocazional la oportunități de comunicare planificate pe tot parcursul zilei: sosirea, tranzițiile, alegerea materialelor, cererea de ajutor, prânzul, pauza, lucrul în grup, conflictul, oboseala, reușita și plecarea acasă.

Moment de autonomie

Când un elev folosește CAA pentru a spune „stop”, „am nevoie de timp”, „vreau să lucrez cu ea”, „nu înțeleg” sau „aleg aceasta”, școala observă progresul comunicării și creează un mic moment democratic în care elevul influențează învățarea, relațiile și limitele personale.

Figura 2. Scara autonomiei elevului prin CAA.

Cum pot grupurile țintă adapta și disemina ghidul în țările lor

Grupurile țintă EduZone diseminează cel mai bine ghidul când îl tratează ca pachet viu de implementare, nu ca broșură fixă. Fiecare echipă națională poate păstra logica de bază și adapta exemplele, limbile, simbolurile, rutinele de acasă, procedurile școlare, comunicarea cu părinții și formarea profesorilor, deoarece CAA funcționează doar când se potrivește realității culturale, lingvistice și instituționale a elevului.

Profesorii îl pot distribui prin învățare între colegi, demonstrații scurte și formare practică. Terapeuții îl pot folosi pentru a alinia obiectivele clinice cu rutinele școlare. Părinții pot cere continuitate între clasă și familie prin șabloanele școală-familie. ONG-urile și partenerii îl pot folosi în ateliere, advocacy locală, dialog de politici, diseminare și pilotări în școli noi.

Adaptează și diseminează ghidul

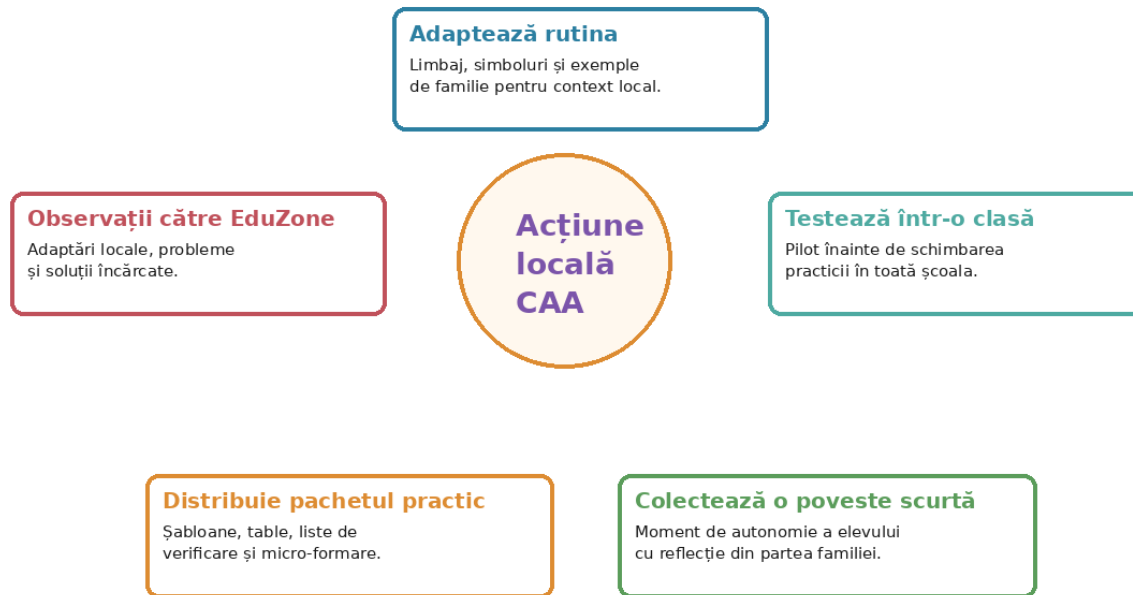

Figura 3. Bucla de adaptare locală și diseminare.

Regulă de adaptare locală

O adaptare națională solidă nu traduce ghidul cuvânt cu cuvânt și nu se oprește acolo. Ea verifică dacă vocabularul, simbolurile, rutinele, exemplele, rolurile familiei, rolurile personalului școlii și referințele juridice au sens în țara respectivă și adaugă studii de caz locale care arată ce s-a schimbat pentru elevi, profesori și părinți.

Orientare națională: conectarea ghidului cu sistemele țărilor partenere

Această secțiune nu este consultanță juridică și nu înlocuiește legislația națională, îndrumările ministeriale sau procedurile inspectoratelor. Ea ajută organizațiile partenere EduZone să poziționeze ghidul ca punte practică între implementarea CAA și realitatea de politici din fiecare țară parteneră. Orientarea națională este utilă deoarece aplicația proiectului cere sprijin pentru

transferabilitate și sustenabilitate, iar o activitate WP5 separată vizează integrarea în curriculum și politici naționale.

De ce contează acest lucru pentru diseminare

O școală este mai predispusă să adopte CAA atunci când ghidul arată cum metoda sprijină obligațiile existente privind educația incluzivă, planificarea sprijinului individual, accesibilitatea, participarea, adaptările rezonabile, învățarea profesională a profesorilor și cooperarea cu familia, în loc să prezinte CAA ca activitate suplimentară de proiect, ruptă de sistemele naționale.

Cum se utilizează în siguranță orientarea națională

Fiecare pagină de țară este concepută ca o notă concisă de localizare, pe care partenerul relevant o poate finaliza înainte de publicare, deoarece legile, ordinele ministeriale, regulile regionale și terminologia se pot modifica în perioada proiectului. Cea mai sigură abordare este descrierea direcției naționale în termeni educaționali largi, indicarea reperelor juridice sau de politici esențiale și explicarea modului în care modelul EduZone CAA poate completa procedurile existente prin rutine de clasă, formarea profesorilor, cooperarea cu părinții și colectarea de dovezi.

Pagina națională de adaptare - România

Notă de aplicare națională

Utilizați ghidul ca punte practică între expertiza din educația specială, sprijinul din școala de masă, adaptarea curriculară și cooperarea cu familia, cu atenție pentru elevii care primesc sprijin prin proceduri de orientare școlară și servicii de sprijin educațional specializat.

Repere legislative și de politici

Echipa locală din România poate verifica Legea educației în vigoare, ordinele ministeriale privind cerințele educaționale speciale, orientarea școlară și organizarea profesorilor de sprijin, precum și procedurile județene care influențează modul în care CAA poate fi inclusă în planuri individuale sau adaptări de clasă.

Adaptare locală sugerată

Adăugați o anexă românească ce arată cum un profesor, un terapeut și un părinte pot folosi aceeași rutină CAA într-o clasă de masă, într-un context de educație specială și în comunicarea de acasă, cu terminologia românească verificată de CSEI Buzău.

Pentru localizarea finală, echipa națională poate adăuga denumirile exacte ale legilor aplicabile, ordinelor ministeriale, ghidurilor regionale, formularelor de documentare școlară, serviciilor responsabile și canalelor de formare a profesorilor, acolo unde acest lucru este util pentru școli. Textul final este preferabil să rămână scurt și practic, deoarece scopul este de a ajuta o școală să poziționeze CAA în cadrul responsabilităților sale existente, nu de a crea un manual juridic separat.

Pagina națională de adaptare - Spania

Notă de aplicare națională

Utilizați ghidul pentru a consolida sprijinul incluziv acordat elevilor cu nevoi specifice de sprijin educațional, inclusiv accesul la specialiști precum cadre didactice de educație specială, logopezi și servicii de orientare, respectând în același timp contextul educațional regional descentralizat.

Repere legislative și de politici

Echipa locală din Spania poate verifica legislația educațională națională, procedurile regionale din Țara Bascilor, terminologia NEAE, regulile de accesibilitate și cerințele de planificare a sprijinului la nivel de școală înainte de traducerea sau diseminarea ghidului.

Adaptare locală sugerată

Adăugați un exemplu din contextul spaniol sau basc în care CAA este folosită în învățământul primar pentru a sprijini lucrul în grup, participarea între colegi și continuitatea familie-școală, nu doar intervenția specializată.

Pentru localizarea finală, echipa națională poate adăuga denumirile exacte ale legilor aplicabile, ordinelor ministeriale, ghidurilor regionale, formularelor de documentare școlară, serviciilor responsabile și canalelor de formare a profesorilor, acolo unde acest lucru este util pentru școli. Textul final este preferabil să rămână scurt și practic, deoarece scopul este de a ajuta o școală să poziționeze CAA în cadrul responsabilităților sale existente, nu de a crea un manual juridic separat.

Orientare regională pentru Țara Bascilor

Deoarece partenerul spaniol este localizat în Țara Bascilor, această notă regională recunoaște contextul educațional specific al comunității autonome basce, în loc să trateze Spania ca pe un mediu unic și uniform de implementare. Nu este concepută ca un capitol juridic; ea oferă o punte respectuoasă între implementarea CAA, cadrul basc al școlii incluzive, serviciile regionale de sprijin, realitățile multilingve și canalele locale de învățare profesională.

Respect regional fără supraîncărcare juridică

Nota pentru Țara Bascilor poate fi formulată ca un reper de validare pentru școala parteneră: ce reguli regionale, servicii, rute de formare și documente școlare trebuie verificate înainte de adaptarea rutinelor CAA, a tablelor de comunicare și a orientării pentru familii la utilizarea locală.

Punct de localizare regională	De ce contează pentru implementarea CAA
Cadrul școlii incluzive și al răspunsului la diversitate	CAA este prezentată ca sprijin practic pentru acces și participare în cadrul abordării basce a educației incluzive, nu ca metodă externă separată.
Realitatea școlară multilingvă	Tablele de comunicare, fișele familie-școală și exemplele pot necesita adaptare în spaniolă, bască și limba familiei, mai ales acolo unde contează identitatea, vocabularul de acasă și rutinele culturale.
Structuri regionale și locale de sprijin	Școala parteneră poate identifica serviciile de consiliere, echipele specializate, rutele de formare a profesorilor și procedurile de documentare școlară care pot sprijini implementarea CAA.
Respect pentru autonomie și diversitate culturală	Recunoașterea contextului basc arată că transferul european nu înseamnă copierea unui model, ci adaptarea unui cadru comun CAA la culturile educaționale regionale.

Pagina națională de adaptare - Italia

Notă de aplicare națională

Utilizați ghidul pentru a completa tradiția îndelungată a Italiei în domeniul incluziunii școlare, rolul profesorilor de sprijin și planificarea individualizată, făcând în același timp accesul la comunicare mai vizibil în lecțiile obișnuite și în interacțiunea cu colegii.

Repere legislative și de politici

Echipa locală din Italia poate verifica aplicarea actuală a Legii 104/1992, cerințele privind planul educațional individualizat, responsabilitățile profesorului de sprijin și orice proceduri regionale sau școlare relevante pentru asistența în comunicare și tehnologiile asistive.

Adaptare locală sugerată

Adăugați o pagină de caz italiană care conectează CAA cu procesul PEI, co-predarea la clasă și participarea colegilor, arătând cum apar obiectivele de comunicare în învățarea zilnică pe discipline.

Pentru localizarea finală, echipa națională poate adăuga denumirile exacte ale legilor aplicabile, ordinelor ministeriale, ghidurilor regionale, formularelor de documentare școlară, serviciilor responsabile și canalelor de formare a profesorilor, acolo unde acest lucru este util pentru școli. Textul final este preferabil să rămână scurt și practic, deoarece scopul este de a ajuta o școală să poziționeze CAA în cadrul responsabilităților sale existente, nu de a crea un manual juridic separat.

Pagina națională de adaptare - Portugalia

Notă de aplicare națională

Utilizați ghidul pentru a sprijini cadrul de educație incluzivă creat prin Decree-Law No. 54/2018, în special logica măsurilor universale, selective și suplimentare, a centrelor de resurse și a abordărilor multidisciplinare.

Repere legislative și de politici

Echipa locală din Portugalia poate verifica Decree-Law No. 54/2018, eventualele actualizări sau proceduri regionale din Azore, aranjamentele privind tehnologia asistivă și cerințele de documentare școlară pentru măsurile incluzive.

Adaptare locală sugerată

Adăugați o pagină Portugalia/Azore care arată cum o rutină CAA poate fi tratată ca măsură de sprijin pentru acces, participare și implicare curriculară pe parcursul zilei școlare.

Pentru localizarea finală, echipa națională poate adăuga denumirile exacte ale legilor aplicabile, ordinelor ministeriale, ghidurilor regionale, formularelor de documentare școlară, serviciilor responsabile și canalelor de formare a profesorilor, acolo unde acest lucru este util pentru școli. Textul final este preferabil să rămână scurt și practic, deoarece scopul este de a ajuta o școală să poziționeze CAA în cadrul responsabilităților sale existente, nu de a crea un manual juridic separat.

Pagina națională de adaptare - Germania

Notă de aplicare națională

Utilizați ghidul ca strat practic de adaptare pentru contextul federal al landurilor, în care sprijinul educațional special urmărește să permită participarea, dezvoltarea individuală și cel mai înalt nivel posibil de incluziune în școală și societate.

Repere legislative și de politici

Pentru contextul german, echipa locală parteneră poate verifica legea școlară și ghidurile de incluziune relevante la nivel de Land, nu doar sintezele federale sau europene, deoarece sprijinul școlar, traseele pentru tehnologie asistivă și responsabilitățile diferă între landuri.

Adaptare locală sugerată

Adăugați o pagină orientată spre Germania/Bavaria, care explică modul în care parcursul de 30-60-90 de zile poate fi folosit în cooperarea școlară, formarea profesorilor și diseminarea locală, fără a pretinde existența unei proceduri naționale uniforme.

Pentru localizarea finală, echipa națională poate adăuga denumirile exacte ale legilor aplicabile, ordinelor ministeriale, ghidurilor regionale, formularelor de documentare școlară, serviciilor responsabile și canalelor de formare a profesorilor, acolo unde acest lucru este util pentru școli. Textul final este preferabil să rămână scurt și practic, deoarece scopul este de a ajuta o școală să poziționeze CAA în cadrul responsabilităților sale existente, nu de a crea un manual juridic separat.

Logica proiectului și utilizatorii țintă

Acest rezultat răspunde cerinței EduZone de a crea un ghid de implementare pentru alte școli, care include principii teoretice, studii de caz și exemple practice, cu instrumente concrete și strategii didactice pentru profesori, terapeuți și părinți. Ghidul este, prin urmare, scris pentru mai multe categorii de cititori, dar păstrează în centru o întrebare comună: cum poate o școală să facă CAA vizibilă, utilizabilă și semnificativă în învățarea obișnuită, în loc să o păstreze ca intervenție specializată ocazională?

Principalele grupuri de utilizatori

Grup țintă	Cum îi ajută acest ghid
Profesori	Profesorii au nevoie de rutine de clasă, adaptări ale lecțiilor, idei pentru participarea colegilor și moduri realiste de a modela comunicarea fără a deveni peste noapte specialiști CAA.
Terapeuți și specialiști de sprijin	Terapeuții au nevoie de un limbaj școlar comun, instrumente de observare, strategii pentru partenerii de comunicare și dovezi că obiectivele CAA sunt exersate dincolo de sesiunile de terapie.
Părinți și familii	Părinții au nevoie de modalități practice, sensibile cultural și fără presiune de a conecta vocabularul școlar cu viața de acasă, alegerile, rutinele și relațiile familiei.
Conducerea școlii	Conducerea școlii are nevoie de un parcurs de implementare, roluri ale personalului, logică de formare, instrumente de evidențiere și argumente de sustenabilitate care fac din CAA parte a dezvoltării școlii incluzive.
ONG-uri și parteneri de proiect	ONG-urile și partenerii au nevoie de un pachet transferabil, care poate fi diseminat, adaptat, tradus și utilizat în ateliere, dialog de politici și pilotări locale.

Principiile CAA într-un cadru accesibil școlii

CAA este cel mai bine înțelesă ca un ansamblu larg de instrumente, tehnici și strategii de comunicare care completează sau compensează dificultățile de vorbire și limbaj. Ea include comunicarea fără mijloace externe, precum gesturile, expresia facială, privirea și mișcarea corpului, precum și sisteme asistate, cum ar fi obiecte, fotografii, pictograme, table de comunicare, cărți, tablete și dispozitive cu generare de voce. Întrebarea practică pentru școli nu este dacă un

instrument pare impresionant, ci dacă îl ajută pe elev să comunice mai des, mai clar și cu mai multă influență în contexte reale.

Fapt interesant

O tablă de comunicare cu tehnologie simplă poate fi la fel de importantă ca un dispozitiv cu tehnologie avansată atunci când este disponibilă la momentul potrivit, înțeleasă de partenerii de comunicare și conectată la alegeri semnificative, în timp ce un dispozitiv scump poate eșua dacă nimeni nu știe să îl modeleze, să îl personalizeze sau să îl mențină disponibil pe parcursul zilei școlare.

Imagine Wikimedia Commons adaptată în română: „Pagina principală a unei structuri de dispozitiv CAA”, setul de pagini CommuniKate, CC BY-SA 4.0.

mâncare	hamburger	pizza	burrito	spaghete
				
pâine	brânză	cartofi prăjiți	hot dog	popcorn
				
fructe	banană	înghețată	biscuit	bomboană
				
băutură	apă	suc	suc carbogazos	cafea
				

Imagine Wikimedia Commons adaptată în română: „Pagină-model dintr-o carte de comunicare CAA”, Quadell, CC0, cu note de sursă pe pagina fișierului original.

Ce înseamnă CAA implementată cu succes în școală

Implementarea școlară reușită se măsoară cel mai bine prin participare, nu prin simpla deținere a materialelor. Cele mai utile dovezi apar atunci când un elev inițiază comunicarea, răspunde unui coleg, cere ajutor, face o alegere, repară o neînțelegere, participă la activități de literație, contribuie la lucrul în grup, folosește comunicarea în pauze și transferă comunicarea între contexte, cu sprijinul adulților care știu să aștepte, să modeleze și să răspundă.

Bariere de oportunitate: ce trebuie să elimine școlile

Literatura CAA încărcată este deosebit de utilă deoarece reformulează implementarea în jurul barierelor de oportunitate, adică al barierelor care provin din politicile școlii, practica personalului, cunoștințe, competențe, presupuneri și rutine organizaționale, nu doar din dificultățile elevului. Acest cadru este important pentru EduZone deoarece împiedică ghidul să devină o listă de deficite ale elevului și întrebă, în schimb, ce trebuie să schimbe școala pentru ca participarea prin comunicare să devină posibilă.

Barieră	Cum apare la școală	Răspuns de implementare
Barieră de cunoaștere și competențe	Adulții nu știu cum funcționează CAA, cum să modeleze limbajul, cum să interpreteze încercările de comunicare sau cum să personalizeze sistemele.	Folosiți modelul EduZone pentru a atribui responsabilități, a crea rutine, a ghida adulții, a implica familiile și a analiza dovezile participării.
Barieră de practică	CAA este disponibilă doar în terapie, este ținută într-o geantă, este folosită numai pentru cereri sau este ignorată în timpul lecțiilor, pauzelor și tranzițiilor.	Folosiți modelul EduZone pentru a atribui responsabilități, a crea rutine, a ghida adulții, a implica familiile și a analiza dovezile participării.
Barieră de atitudine	Adulții sau colegii presupun că elevul are puține lucruri de spus, că CAA este prea lentă sau că o comunicare valoroasă trebuie să semene cu vorbirea.	Folosiți modelul EduZone pentru a atribui responsabilități, a crea rutine, a ghida adulții, a implica familiile și a analiza dovezile participării.
Barieră procedurală	Procedurile școlii nu definesc cine răspunde de accesul la CAA, formarea, actualizarea vocabularului, comunicarea cu familia sau întâlnirile de revizuire.	Folosiți modelul EduZone pentru a atribui responsabilități, a crea rutine, a ghida adulții, a implica familiile și a analiza dovezile participării.
Barieră culturală și lingvistică	Sistemul nu include limba de acasă, vocabularul relevant cultural, voci adecvate, simboluri, rutine familiale sau sprijin accesibil pentru programare.	Folosiți modelul EduZone pentru a atribui responsabilități, a crea rutine, a ghida adulții, a implica familiile și a analiza dovezile participării.

Barieră	Cum apare la școală	Răspuns de implementare
<p>Greșeală frecventă</p> <p>Nu tratați CAA doar ca echipament privat al elevului. Este și o ecologie a clasei, deoarece partenerii de comunicare, rutinele, punctele de acces, așteptările adulților și regulile școlii determină dacă elevul poate folosi efectiv sistemul.</p>		

Învățare profesională la nivelul întregii școli și rolurile echipei

Implementarea CAA este mai solidă atunci când este integrată într-o comunitate de învățare profesională la nivelul întregii școli. Profesorii, terapeuții, asistenții, conducerea școlii, părinții și colegii nu trebuie să aibă aceeași expertiză, dar au nevoie de un limbaj comun, așteptări comune și obișnuința de a rezolva problemele în mod reflexiv. Educația incluzivă depinde de colaborare, deoarece niciun profesionist nu vede singur toate oportunitățile de comunicare din ziua elevului.

Imagine Wikimedia Commons: „Wikimedia Mexico - Outreach class for deaf children”, ProtoplasmaKid, CC BY-SA 3.0.

Sfat pentru autonomia echipei

La prima întâlnire din școală, cereți fiecărui adult să numească o situație în care elevul are în prezent puțină voce și o mică schimbare care poate crea o oportunitate de comunicare într-o săptămână, deoarece cea mai rapidă cale de a face CAA reală este să porniți de la momente care se întâmplă deja zilnic.

Rol	Contribuție principală	Prima acțiune practică
Profesorul clasei	Integrează CAA în rutinele lecției, limbajul clasei, lucrul în grup, răspunsuri formative și tranziții.	Alegeți o rutină zilnică și stabiliți ce poate exprima elevul în acea rutină.
Terapeut sau specialist CAA	Ghidează evaluarea, modelarea, metodele de acces, alegerea vocabularului și formarea partenerilor de comunicare.	Alegeți o rutină zilnică și stabiliți ce poate exprima elevul în acea rutină.
Părinte sau îngrijitor	Leagă comunicarea școlară de rutinele de acasă, interesele personale, cultură, limbă și prioritățile familiei.	Alegeți o rutină zilnică și stabiliți ce poate exprima elevul în acea rutină.
Asistent didactic sau personal de sprijin	Menține CAA disponibilă, observă încercările, sprijină interacțiunea cu colegii și documentează mici schimbări de participare.	Alegeți o rutină zilnică și stabiliți ce poate exprima elevul în acea rutină.
Conducerea școlii	Protejează timpul, atribuie responsabilități, asigură formarea, elimină barierele procedurale și sprijină diseminarea.	Alegeți o rutină zilnică și stabiliți ce poate exprima elevul în acea rutină.

Modelul metodologic EduZone

Pasul 1. Identificarea nevoilor de participare

Echipa școlii începe prin observarea elevului în contexte obișnuite și prin identificarea momentelor în care comunicarea se blochează. Accentul nu este doar pe vorbire, ci și pe capacitatea elevului de a influența activități, relații, alegeri, întrebări și tranziții. Observarea poate include lecția, pauza, prânzul, sprijinul specializat, activitatea digitală și comunicarea școală-familie.

Încercați mâine

Alegeți un elev și o rutină, de exemplu intrarea în clasă sau alegerea materialelor, apoi notați trei mesaje pe care elevul le poate exprima în acea situație și trei comportamente ale adulților care pot face aceste mesaje posibile.

Pasul 2. Potrivirea instrumentelor cu elevul și contextul

Alegerea CAA trebuie ghidată mai degrabă de potrivirea funcțională decât de tendințe. Un elev poate avea nevoie de obiecte, fotografii, pictograme, panouri tipărite, semne, privire direcționată, scanare asistată de partener, tabletă, dispozitiv cu generare de voce sau o combinație de metode. Alegerea potrivită este metoda pe care elevul o poate accesa, pe care partenerii de comunicare o pot sprijini și care rămâne utilă în situații de la școală și de acasă.

Pasul 3. Integrarea CAA în rutinele obișnuite

CAA devine sustenabilă atunci când este atașată unor rutine care există deja. Un panou de comunicare folosit doar într-o sesiune de terapie nu va crea aceeași autonomie ca un panou folosit la sosire, în alegerile din lecție, la lucrul în grup, la solicitarea ajutorului, în tranziții, la prânz și la plecarea acasă. Fiecare rutină poate include cel puțin un motiv pentru ca elevul să comunice, un comportament modelat de adult și un răspuns vizibil la ceea ce exprimă elevul.

Situații școlare tipice în care CAA schimbă participarea

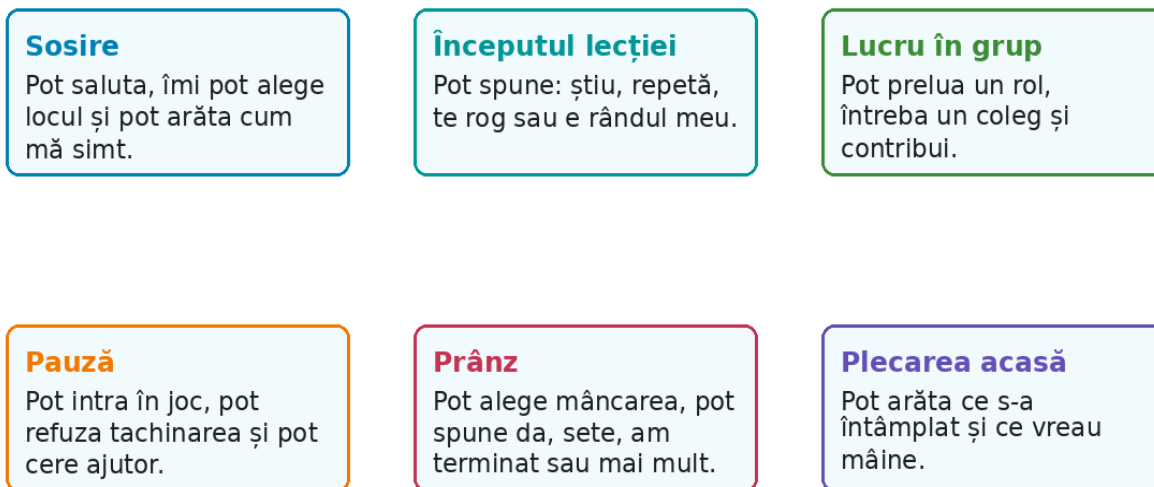

Figura 4. Situații școlare tipice în care CAA schimbă participarea.

Pasul 4. Ghidarea partenerilor de comunicare

Profesorii, asistenții, terapeuții, colegii și părinții au nevoie de ghidare deoarece CAA este relațională. Elevul nu poate purta întreaga povară a comunicării atunci când adulții se mișcă prea repede, pun doar întrebări de testare, ignoră semnalele multimodale sau vorbesc în locul elevului. Ghidarea partenerilor poate include așteptarea, modelarea, confirmarea, extinderea, oferirea de alegeri, respectarea refuzului și răspunsul la fiecare încercare credibilă de comunicare.

Pasul 5. Monitorizarea autonomiei și participării

Monitorizarea trebuie să fie suficient de simplă pentru a fi folosită săptămânal. Echipa poate urmări cât de des elevul inițiază comunicarea, face alegeri, cere ajutor, refuză, participă cu colegii, folosește CAA într-un context nou sau arată mai puțină frustrare deoarece oportunitățile de comunicare s-au îmbunătățit. Scopul nu este producerea de documente birocratice, ci menținerea dovezilor vizibile și utilizabile.

Pasul 6. Adaptare, documentare și diseminare

După primul ciclu, școala poate adapta materialele, adăuga vocabularul familiei, îmbunătăți accesul, ghida noi parteneri și documenta un exemplu de caz. Acest caz poate fi apoi împărtășit într-o scurtă întâlnire cu profesorii, într-un atelier cu părinții, la un eveniment de diseminare sau pe platformă, transformând școala într-un multiplicator activ, nu într-un simplu beneficiar al materialelor de proiect.

Traseu de implementare în 30-60-90 de zile

Traseu de 30-60-90 de zile pentru o școală nouă

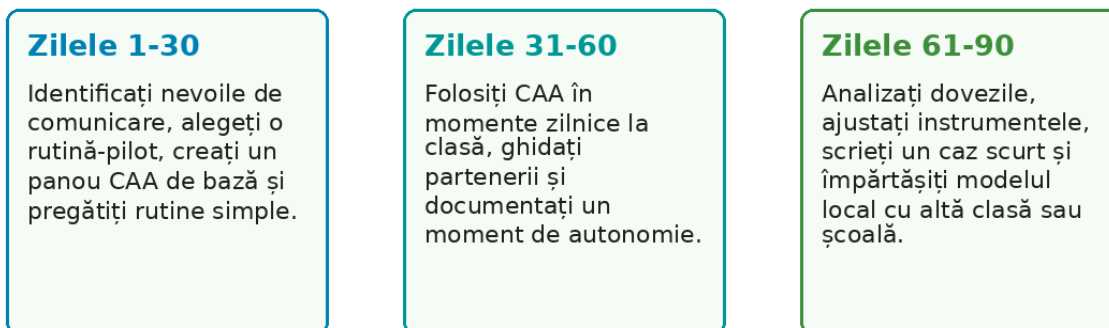

Figura 5. Un traseu practic pentru școlile care încep implementarea CAA.

Notă pentru facilitator

Această foaie de parcurs poate fi folosită ca material de atelier, deoarece ajută participanții să treacă de la „CAA este importantă” la „știm ce vom face în următoarele 30 de zile”.

Situații școlare tipice și narațiuni de scenariu

Sosirea de dimineață

Un elev intră în clasă și, de obicei, așteaptă pasiv în timp ce adulții decid unde se așază și ce face mai departe. Profesorul clasei plasează lângă ușă un mic panou de sosire cu opțiuni pentru salut, stare emoțională, loc preferat, ajutor și pauză. În prima săptămână, adultul modelează două alegeri și așteaptă; în a doua săptămână, elevul începe să aleagă „liniște”, „cu prietenul” și „ajutor la ghiozdan”, ceea ce transformă dimineața din management în participare.

Indicație pentru profesor

În această situație, adultul modelează un mesaj, așteaptă suficient pentru un răspuns, acceptă comunicarea multimodală și arată că mesajul elevului schimbă ceea ce se întâmplă mai departe.

Lucru în grup

În sarcinile de grup, colegii lucrează adesea în jurul elevului deoarece comunicarea este lentă, iar adulții se grăbesc să finalizeze activitatea. Profesorul creează un panou de roluri de grup cu „aleg”, „sunt de acord”, „nu sunt de acord”, „ideea mea”, „întreabă-mă”, „așteaptă” și „am terminat”. Elevului i se atribuie un rol vizibil, colegii sunt ghidați să aștepte, iar grupul notează câte o contribuție de la fiecare membru înainte de a continua.

Indicație pentru profesor

În această situație, adultul modelează un mesaj, așteaptă suficient pentru un răspuns, acceptă comunicarea multimodală și arată că mesajul elevului schimbă ceea ce se întâmplă mai departe.

Conflict în pauză

În pauză, un elev devine agitat când colegii îi iau mingea, dar adulții interpretează situația doar ca comportament. Un mic card pentru curte cu „rândul meu”, „stop”, „prea tare”, „vreau să intru”, „am nevoie de ajutor” și „nu e amuzant” îi oferă elevului o modalitate de a numi problema. Răspunsul adultului este apoi legat de comunicare, nu doar de disciplină.

Indicație pentru profesor

În această situație, adultul modelează un mesaj, așteaptă suficient pentru un răspuns, acceptă comunicarea multimodală și arată că mesajul elevului schimbă ceea ce se întâmplă mai departe.

Alegerea prânzului

Un elev mănâncă foarte puțin la prânz, iar adulții presupun că refuzul este întâmplător. Echipa pregătește un panou pentru mâncare și confort cu da, nu, mai mult, am terminat, apă, durere, fierbinte, rece, foame, sete și alimente preferate. Elevul începe să indice „apă”, „am terminat” și „nu asta”, ceea ce oferă familiei și școlii informații mai bune despre confort și preferințe.

Indicație pentru profesor

În această situație, adultul modelează un mesaj, așteaptă suficient pentru un răspuns, acceptă comunicarea multimodală și arată că mesajul elevului schimbă ceea ce se întâmplă mai departe.

Plecarea acasă

Părinții primesc doar comentarii generale despre comportament, astfel încât casa și școala rămân deconectate. Clasa folosește un panou simplu de final de zi cu „mi-a plăcut”, „greu”, „prieten”, „ajutor”, „mâine”, „temă” și „obosit”. Elevul alege două mesaje de transmis acasă, ceea ce face continuitatea comunicării mai personală și mai puțin dependentă de interpretarea adulților.

Indicație pentru profesor

În această situație, adultul modelează un mesaj, așteaptă suficient pentru un răspuns, acceptă comunicarea multimodală și arată că mesajul elevului schimbă ceea ce se întâmplă mai departe.

Biblioteca extinsă de scenarii școlare pentru formare și diseminare

Această bibliotecă suplimentară de scenarii oferă organizațiilor partenere și școlilor o bancă practică de exemple narative scurte, care pot fi folosite în ateliere cu profesorii, întâlniri cu părinții, evenimente de diseminare și sesiuni de adaptare locală. Fiecare scenariu este redactat astfel încât să poată deveni o fișă de o pagină sau o scurtă demonstrație la clasă, fără explicații teoretice suplimentare.

Elevul este prezent, dar nu influențează lecția

Un elev stă în clasă și primește sarcini simplificate, dar clasa află rar ce gândește elevul. Echipa introduce o mică bandă de opinii cu „îmi place”, „nu-mi place”, „ușor”, „greu”, „încă o dată”, „diferit” și „ideea mea”. Profesorul folosește aceeași bandă cu întregul grup timp de două minute, astfel încât CAA a elevului să nu fie izolată de comunicarea clasei.

Punct practic de transfer

Când folosiți acest scenariu în formare, cereți participanților să identifice bariera de participare, sprijinul CAA, comportamentul partenerului adult și dovada autonomiei elevului, deoarece aceste patru elemente mențin discuția concentrată pe implementare, nu pe aprobarea abstractă a incluziunii.

Adaptare locală posibilă

Partenerii pot înlocui nume, discipline, rutine școlare, exemple de acasă, alegeri lingvistice și roluri ale echipei de sprijin, astfel încât același scenariu să se potrivească contextului național fără a schimba principiul central.

Elevul așteaptă în timp ce adulții decid

În timpul tranzițiilor, adulții se mișcă rapid și decid în locul elevului deoarece programul este presant. Echipa adaugă un panou de tranziție cu două opțiuni, folosind „acum”, „două minute”, „cu profesorul”, „cu prietenul”, „traseu liniștit” și „ajutor”. Elevul începe să influențeze momentul și forma de sprijin, ceea ce reduce conflictul și crește predictibilitatea.

Punct practic de transfer

Când folosiți acest scenariu în formare, cereți participanților să identifice bariera de participare, sprijinul CAA, comportamentul partenerului adult și dovada autonomiei elevului, deoarece aceste patru elemente mențin discuția concentrată pe implementare, nu pe aprobarea abstractă a incluziunii.

Adaptare locală posibilă

Partenerii pot înlocui nume, discipline, rutine școlare, exemple de acasă, alegeri lingvistice și roluri ale echipei de sprijin, astfel încât același scenariu să se potrivească contextului național fără a schimba principiul central.

Elevul are comportamente înainte de comunicare

Un elev aruncă materialele când o sarcină este prea dificilă, iar primul răspuns al adultului este de obicei corectarea. Echipa creează un panou de reparare cu „prea greu”, „arată-mi”, „pauză”, „altă sarcină”, „nu am terminat” și „ajutor cu mâna”. Adulții modelează folosirea panoului înainte ca sarcina să escaladeze, astfel încât comportamentul este tratat ca oportunitate de comunicare, nu doar ca problemă de disciplină.

Punct practic de transfer

Când folosiți acest scenariu în formare, cereți participanților să identifice bariera de participare, sprijinul CAA, comportamentul partenerului adult și dovada autonomiei elevului, deoarece aceste patru elemente mențin discuția concentrată pe implementare, nu pe aprobarea abstractă a incluziunii.

Adaptare locală posibilă

Partenerii pot înlocui nume, discipline, rutine școlare, exemple de acasă, alegeri lingvistice și roluri ale echipei de sprijin, astfel încât același scenariu să se potrivească contextului național fără a schimba principiul central.

Elevul nu poate arăta cunoștințele în formatul obișnuit

Un elev înțelege mai mult decât poate demonstra prin vorbire sau scris, astfel încât evaluarea îi subestimează învățarea. Profesorul pregătește opțiuni de răspuns prin simboluri, indicare, scanare asistată de partener și confirmare da/nu. Dovada se schimbă de la „nu poate răspunde” la „poate răspunde cu acces”, ceea ce reprezintă o schimbare importantă pentru așteptările față de elev.

Punct practic de transfer

Când folosiți acest scenariu în formare, cereți participanților să identifice bariera de participare, sprijinul CAA, comportamentul partenerului adult și dovada autonomiei elevului, deoarece aceste patru elemente mențin discuția concentrată pe implementare, nu pe aprobarea abstractă a incluziunii.

Adaptare locală posibilă

Partenerii pot înlocui nume, discipline, rutine școlare, exemple de acasă, alegeri lingvistice și roluri ale echipei de sprijin, astfel încât același scenariu să se potrivească contextului național fără a schimba principiul central.

Elevul este exclus din glume și din conversațiile informale dintre colegi

Comunicarea dintre colegi se desfășoară rapid în pauze, iar adulții se concentrează în principal pe siguranță. Clasa pregătește o mică pagină socială cu formule de salut, glume, „așteaptă-mă”, „amuzant”, „nu e amuzant”, „rândul meu”, „vreau să mă uit” și „vreau să mă joc”. Colegii sunt ghidați să pună o întrebare și să aștepte, ceea ce face ca CAA să devină parte a identității sociale, nu doar a activității școlare.

Punct practic de transfer

Când folosiți acest scenariu în formare, cereți participanților să identifice bariera de participare, sprijinul CAA, comportamentul partenerului adult și dovada autonomiei elevului, deoarece aceste patru elemente mențin discuția concentrată pe implementare, nu pe aprobarea abstractă a incluziunii.

Adaptare locală posibilă

Partenerii pot înlocui nume, discipline, rutine școlare, exemple de acasă, alegeri lingvistice și roluri ale echipei de sprijin, astfel încât același scenariu să se potrivească contextului național fără a schimba principiul central.

Elevul are nevoie de intimitate și limite personale

Elevul poate cere răspuns la nevoi de bază, dar nu are o modalitate sigură de a refuza atingerea, apropierea sau ajutorul nedorit. Echipa adaugă în sistemul de comunicare mesajele „nu”, „stop”, „nu mă atinge”, „pot singur”, „întreabă mai întâi”, „privat” și „ajutor de la...”. Adulții respectă explicit aceste mesaje, deoarece autonomia include siguranța și limitele personale.

Punct practic de transfer

Când folosiți acest scenariu în formare, cereți participanților să identifice bariera de participare, sprijinul CAA, comportamentul partenerului adult și dovada autonomiei elevului, deoarece aceste patru elemente mențin discuția concentrată pe implementare, nu pe aprobarea abstractă a incluziunii.

Adaptare locală posibilă

Partenerii pot înlocui nume, discipline, rutine școlare, exemple de acasă, alegeri lingvistice și roluri ale echipei de sprijin, astfel încât același scenariu să se potrivească contextului național fără a schimba principiul central.

Familia cunoaște un vocabular pe care școala nu îl cunoaște

Panoul școlar conține cuvinte din curriculum, dar omite nume, alimente, rutine de acasă și cuvinte de confort importante pentru elev. Familia completează o fișă-punte pentru părinți, iar echipa adaugă zece cuvinte semnificative din viața de acasă. Comunicarea elevului devine mai personală, iar părinții văd că comunicarea de la școală este legată de viața de familie.

Punct practic de transfer

Când folosiți acest scenariu în formare, cereți participanților să identifice bariera de participare, sprijinul CAA, comportamentul partenerului adult și dovada autonomiei elevului, deoarece aceste patru elemente mențin discuția concentrată pe implementare, nu pe aprobarea abstractă a incluziunii.

Adaptare locală posibilă

Partenerii pot înlocui nume, discipline, rutine școlare, exemple de acasă, alegeri lingvistice și roluri ale echipei de sprijin, astfel încât același scenariu să se potrivească contextului național fără a schimba principiul central.

Elevul se schimbă pe parcursul zilei

Un elev poate folosi un dispozitiv dimineața, dar obosește după prânz, iar adulții interpretează după-amiaza ca lipsă de motivație. Echipa planifică două rute de acces: folosirea dispozitivului când nivelul de energie este ridicat și un panou low-tech sau scanare asistată de partener când oboseala crește. Metoda devine suficient de flexibilă pentru a urma elevul, în loc să forțeze elevul să urmeze instrumentul.

Punct practic de transfer

Când folosiți acest scenariu în formare, cereți participanților să identifice bariera de participare, sprijinul CAA, comportamentul partenerului adult și dovada autonomiei elevului, deoarece aceste patru elemente mențin discuția concentrată pe implementare, nu pe aprobarea abstractă a incluziunii.

Adaptare locală posibilă

Partenerii pot înlocui nume, discipline, rutine școlare, exemple de acasă, alegeri lingvistice și roluri ale echipei de sprijin, astfel încât același scenariu să se potrivească contextului național fără a schimba principiul central.

Clasa are nevoie de o cultură comună a comunicării

Doar elevul care folosește CAA este așteptat să utilizeze suporturi vizuale, ceea ce face ca instrumentul să pară separat și copilăresc. Profesorul introduce carduri vizuale pentru alegere, reflecție și emoții pentru întreaga clasă, în rutine selectate. CAA devine parte a designului incluziv al clasei, ceea ce reduce stigmatizarea și îmbunătățește participarea mai multor elevi.

Punct practic de transfer

Când folosiți acest scenariu în formare, cereți participanților să identifice bariera de participare, sprijinul CAA, comportamentul partenerului adult și dovada autonomiei elevului, deoarece aceste patru elemente mențin discuția concentrată pe implementare, nu pe aprobarea abstractă a incluziunii.

Adaptare locală posibilă

Partenerii pot înlocui nume, discipline, rutine școlare, exemple de acasă, alegeri lingvistice și roluri ale echipei de sprijin, astfel încât același scenariu să se potrivească contextului național fără a schimba principiul central.

Școala dorește dovezi, dar are puțin timp

Profesorii vor să știe dacă CAA funcționează, dar nu pot completa formulare lungi. Echipa convine să înregistreze un moment săptămânal de autonomie: o alegere, un refuz, o întrebare, un schimb cu un coleg sau o neînțelegere reparată. În opt săptămâni, aceste scurte notițe devin dovezi solide pentru revizuire, diseminare și discuții cu părinții.

Punct practic de transfer

Când folosiți acest scenariu în formare, cereți participanților să identifice bariera de participare, sprijinul CAA, comportamentul partenerului adult și dovada autonomiei elevului, deoarece aceste patru elemente mențin discuția concentrată pe implementare, nu pe aprobarea abstractă a incluziunii.

Adaptare locală posibilă

Partenerii pot înlocui nume, discipline, rutine școlare, exemple de acasă, alegeri lingvistice și roluri ale echipei de sprijin, astfel încât același scenariu să se potrivească contextului național fără a schimba principiul central.

Un profesor nou se alătură clasei

Un profesor nou sosește și primește un dosar lung, dar niciun model practic. Școala pregătește un pașaport CAA de o pagină, cu metodele actuale, vocabularul prioritar, strategiile partenerilor, nevoile de acces și observațiile familiei. Profesorul poate participa responsabil din prima săptămână, iar elevul nu pierde continuitatea comunicării.

Punct practic de transfer

Când folosiți acest scenariu în formare, cereți participanților să identifice bariera de participare, sprijinul CAA, comportamentul partenerului adult și dovada autonomiei elevului, deoarece aceste patru elemente mențin discuția concentrată pe implementare, nu pe aprobarea abstractă a incluziunii.

Adaptare locală posibilă

Partenerii pot înlocui nume, discipline, rutine școlare, exemple de acasă, alegeri lingvistice și roluri ale echipei de sprijin, astfel încât același scenariu să se potrivească contextului național fără a schimba principiul central.

Școala pregătește un atelier de diseminare

O școală parteneră trebuie să prezinte ghidul colegilor, dar dorește să evite o prelegere teoretică. Echipa selectează o poveste despre autonomia unui elev, o rutină vizuală, un exemplu de punte cu părinții și o fișă de monitorizare. Atelierul devine practic, credibil emoțional și ușor de preluat de către o altă școală.

Punct practic de transfer

Când folosiți acest scenariu în formare, cereți participanților să identifice bariera de participare, sprijinul CAA, comportamentul partenerului adult și dovada autonomiei elevului, deoarece aceste patru elemente mențin discuția concentrată pe implementare, nu pe aprobarea abstractă a incluziunii.

Adaptare locală posibilă

Partenerii pot înlocui nume, discipline, rutine școlare, exemple de acasă, alegeri lingvistice și roluri ale echipei de sprijin, astfel încât același scenariu să se potrivească contextului național fără a schimba principiul central.

Pachet de micro-formare pentru diseminarea realizată de parteneri

Organizațiile partenere pot folosi următoarea structură de micro-formare atunci când prezintă ghidul profesorilor, părinților, terapeuților, partenerilor din ONG-uri sau factorilor locali de decizie. Scopul este ca ghidul să poată fi folosit după o sesiune scurtă, deoarece multe școli nu vor începe cu un curs complet sau cu un atelier specializat de lungă durată.

Moment de formare	Narațiunea facilitatorului
Poveste de deschidere	Începeți cu o situație școlară tipică în care elevul este prezent, dar are influență limitată, apoi întrebați participanții ce poate și ce nu poate comunica elevul în prezent.
Analiza barierelor	Cereți participanților să identifice dacă principala barieră ține de acces, practica adulților, comportamentul colegilor, vocabular, orar, legătura cu familia, politici sau încredere.
Răspuns CAA	Prezentați un sprijin realist, de exemplu o bandă de alegeri, un panou de clasă, o strategie prin care partenerul așteaptă, o fișă școală-familie sau un model de adaptare a lecției.
Dovezi ale autonomiei	Cereți participanților să numească ce ar conta ca progres, de exemplu alegere, refuz, întrebare, comentariu, rând într-un schimb cu colegii, neînțelegere reparată sau o tranziție mai calmă.
Angajament local	Fiecare participant notează o rutină școlară în care poate testa CAA în termen de zece zile lucrătoare, implicând un coleg sau un membru al familiei.

Bloc de micro-formare 1: Poveste de deschidere

Începeți cu o situație școlară tipică în care elevul este prezent, dar are influență limitată, apoi întrebați participanții ce poate și ce nu poate comunica elevul în prezent.

Indicație pentru facilitator

Folosiți un exemplu concret, invitați participanții la o discuție în perechi de două minute și încheiați cu o mică decizie de acțiune, nu cu o declarație generală de acord.

Dovezi de colectat

Notați, cu respectarea consimțământului, ce au planificat participanții, ce îngrijorare au ridicat și ce model au considerat util, deoarece aceste informații devin dovezi de diseminare și validare pentru proiect.

Bloc de micro-formare 2: Analiza barierelor

Cereți participanților să identifice dacă principala barieră ține de acces, practica adulților, comportamentul colegilor, vocabular, orar, legătura cu familia, politici sau încredere.

Indicație pentru facilitator

Folosiți un exemplu concret, invitați participanții la o discuție în perechi de două minute și încheiați cu o mică decizie de acțiune, nu cu o declarație generală de acord.

Dovezi de colectat

Notați, cu respectarea consimțământului, ce au planificat participanții, ce îngrijorare au ridicat și ce model au considerat util, deoarece aceste informații devin dovezi de diseminare și validare pentru proiect.

Bloc de micro-formare 3: Răspuns CAA

Prezentați un sprijin realist, de exemplu o bandă de alegeri, un panou de clasă, o strategie prin care partenerul așteaptă, o fișă școală-familie sau un model de adaptare a lecției.

Indicație pentru facilitator

Folosiți un exemplu concret, invitați participanții la o discuție în perechi de două minute și încheiați cu o mică decizie de acțiune, nu cu o declarație generală de acord.

Dovezi de colectat

Notați, cu respectarea consimțământului, ce au planificat participanții, ce îngrijorare au ridicat și ce model au considerat util, deoarece aceste informații devin dovezi de diseminare și validare pentru proiect.

Bloc de micro-formare 4: Dovezi ale autonomiei

Cereți participanților să numească ce ar conta ca progres, de exemplu alegere, refuz, întrebare, comentariu, rând într-un schimb cu colegii, neînțelegere reparată sau o tranziție mai calmă.

Indicație pentru facilitator

Folosiți un exemplu concret, invitați participanții la o discuție în perechi de două minute și încheiați cu o mică decizie de acțiune, nu cu o declarație generală de acord.

Dovezi de colectat

Notați, cu respectarea consimțământului, ce au planificat participanții, ce îngrijorare au ridicat și ce model au considerat util, deoarece aceste informații devin dovezi de diseminare și validare pentru proiect.

Bloc de micro-formare 5: Angajament local

Fiecare participant notează o rutină școlară în care poate testa CAA în termen de zece zile lucrătoare, implicând un coleg sau un membru al familiei.

Indicație pentru facilitator

Folosiți un exemplu concret, invitați participanții la o discuție în perechi de două minute și încheiați cu o mică decizie de acțiune, nu cu o declarație generală de acord.

Dovezi de colectat

Notați, cu respectarea consimțământului, ce au planificat participanții, ce îngrijorare au ridicat și ce model au considerat util, deoarece aceste informații devin dovezi de diseminare și validare pentru proiect.

Integrarea în curriculum fără supraîncărcare

Integrarea CAA în curriculum înseamnă că accesul la comunicare este planificat în interiorul învățării pe discipline, nu adăugat ulterior ca element opțional. În limbă și alfabetizare, CAA poate sprijini vocabularul, înțelegerea, scrierea emergentă și interacțiunea cu textul. La matematică, poate sprijini alegerea strategiilor, răspunsul prin simboluri, solicitarea repetării și explicarea dificultății. În arte, muzică și educație fizică, poate sprijini preferința, respectarea rândului, urmarea instrucțiunilor, feedbackul senzorial și cooperarea cu colegii. În educația civică și socială, poate sprijini opiniile, consimțământul, dezacordul și auto-reprezentarea.

Imagine Wikimedia Commons: „Young Britons Study American History - Education in Wartime England, 1943”, domeniu public, Crown Copyright expirat.

Avertisment privind alfabetizarea

CAA nu trebuie să reducă alfabetizarea la selectarea pictogramelor. Elevii care folosesc CAA au nevoie și de acces la litere, cuvinte, oportunități de scriere, înțelegerea textului citit și producerea autonomă de text, cu metode adecvate de acces fizic, vizual sau auditiv atunci când creioanele sau tastaturile tradiționale nu funcționează.

Arie curriculară	Accentul participării prin CAA
Limbă și comunicare	Folosiți CAA pentru întrebări, comentarii, descriere, repovestire, alegerea cărților și repararea neînțelegerilor.
Alfabetizare	Oferiți acces la alfabet, scriere emergentă, răspunsuri la lectură, studierea cuvintelor și text generat de elev.

Arie curriculară	Accentul participării prin CAA
Matematică și rezolvare de probleme	Folosiți CAA pentru mai mult, mai puțin, la fel, diferit, ajutor, pas, răspuns, de ce și arată-mi din nou.
Participare socială	Folosiți CAA pentru salut, respectarea rândului, intrarea în jocuri, refuz, umor, exprimarea emoțiilor și negocierea cu colegii.
Rutine zilnice	Folosiți CAA pentru sosire, tranziții, prânz, îngrijire personală, pauză, oboseală, durere și plecarea acasă.

Adaptare culturală și lingvistică

O școală care lucrează cu elevi multilingvi sau cu familii migrante nu trebuie să presupună că un dispozitiv, un panou sau un set de simboluri este neutru din punct de vedere cultural. Sistemele de comunicare au nevoie de acces la limba de acasă, vocabular personal semnificativ, rutine familiale, alimente relevante, nume, locuri, cuvinte legate de credință sau comunitate atunci când este cazul, precum și modalități prin care părinții pot personaliza conținutul fără a fi copleșiți de pași tehnici.

Imagine Wikimedia Commons: „Sign Language (4234921250)”, Alex Proimos, CC BY 2.0.

Punte cu părinții

Cereți familiei să identifice zece cuvinte sau expresii importante acasă, inclusiv persoane, alimente, cuvinte de confort, activități preferate, rutine religioase sau culturale dacă sunt relevante și solicitări cotidiene pe care școala poate să nu le cunoască. Adăugați-le treptat și arătați familiei cum pot fi folosite în situații de la școală și de acasă.

Greșeală frecventă

Nu traduceți doar cuvintele profesorului. Traduceți și adaptați nevoile reale de comunicare ale elevului, deoarece elevul poate avea nevoie să vorbească despre casă, familie, mâncare, identitate, glume, emoții și locuri locale la fel de mult ca despre sarcinile școlare.

Monitorizarea autonomiei elevului și a schimbării la nivelul școlii

Sistemul de monitorizare este cel mai util atunci când rămâne simplu, vizual și practic. Școala poate urmări indicatori ai autonomiei elevului, indicatori ai practicii adulților și indicatori de sistem, deoarece progresul este fragil atunci când este măsurat doar elevul. Un elev poate părea că nu folosește CAA dacă adulții nu așteaptă, dacă elevii colegi nu sunt pregătiți, dacă panoul nu este accesibil, dacă vocabularul nu este relevant sau dacă instrumentul este folosit doar pentru solicitări, nu pentru participare autentică.

Arie de dovezi	Ce trebuie observat	Cât de des
Autonomia elevului	Elevul face alegeri, refuză, inițiază, cere ajutor, comentează, repară neînțelegeri, se alătură colegilor sau comunică într-un context nou.	O dată pe săptămână în primul ciclu pilot, apoi lunar după stabilizarea rutinelor.
Practica adulților	Adulții modelează CAA, așteaptă, răspund, acceptă semnale multimodale, evită să vorbească peste elev și actualizează vocabularul împreună cu echipa.	O dată pe săptămână în primul ciclu pilot, apoi lunar după stabilizarea rutinelor.
Participarea colegilor	Colegii așteaptă, invită, întreabă, răspund, includ elevul în roluri de grup și tratează CAA ca pe o cale normală de comunicare.	O dată pe săptămână în primul ciclu pilot, apoi lunar după stabilizarea rutinelor.

Arie de dovezi	Ce trebuie observat	Cât de des
Continuitate cu familia	Părinții pot descrie un mod în care CAA are sens acasă și un mesaj școlar care a devenit mai util pentru viața de familie.	O dată pe săptămână în primul ciclu pilot, apoi lunar după stabilizarea rutinelor.
Sistemul școlii	Școala a desemnat persoane responsabile, rutine de revizuire, modele de documentare, momente de formare și un plan de extindere dincolo de prima clasă.	O dată pe săptămână în primul ciclu pilot, apoi lunar după stabilizarea rutinelor.

Notă privind dovezile

Cele mai convingătoare dovezi Erasmus+ nu vor fi un raport tehnic lung, ci o combinație de observații ale profesorilor, feedback din partea părinților, exemple de participare a elevului, fotografii ale adaptărilor din clasă acolo unde consimțământul permite acest lucru și scurte povești de caz care arată cum a fost eliminată o barieră.

Cadru pentru studiile de caz din țările partenere

Fiecare țară parteneră poate contribui cu un scurt studiu de caz folosind aceeași structură, ceea ce face ghidul final mai ușor de comparat, diseminat și validat. Studiul de caz protejează datele cu caracter personal, evită expunerea diagnostică excesivă și se concentrează pe relația dintre bariera de comunicare, intervenție, autonomia elevului și adaptarea școlii.

Element al studiului de caz	Ce trebuie scris
Context	Țara, tipul școlii, intervalul de vârstă al elevului, contextul relevant al clasei și echipa de sprijin, fără date personale inutile.
Barieră de participare	Situația practică în care elevul a avut o voce limitată, de exemplu lucrul în grup, tranziția, alfabetizarea, pauza sau comunicarea școală-familie.
Răspuns CAA	Instrumentul, rutina, strategia de modelare de către adult, sprijinul colegilor sau adaptarea familială introdusă de echipă.
Schimbare observată	Dovezi concrete, cum ar fi mai multe alegeri, refuz mai clar, interacțiune cu colegii, frustrare redusă, participare îmbunătățită sau continuitate mai bună între școală și familie.
Lecție de transfer	Ce poate copia, adapta sau evita o altă școală atunci când implementează aceeași abordare.

Imagine Wikimedia Commons: „Disabled student studying”, Rwebogora, CC BY-SA 4.0.

Exemplu de deschidere a studiului de caz

Într-o clasă incluzivă din învățământul secundar inferior, echipa a observat că elevul era prezent în timpul lucrului în grup, dar influența rar deciziile. Primul obiectiv CAA nu a fost, prin urmare, „mai mult vocabular” în general, ci capacitatea de a alege un rol în grup, de a cere unui coleg să aștepte și de a adăuga o idee înainte ca grupul să treacă la pasul următor.

Conexiunea cu platforma digitală EduZone

Ghidul se conectează cel mai bine la platforma digitală prin transformarea fiecărei secțiuni în conținut reutilizabil pe platformă. Modelul metodologic poate deveni o pagină vizuală de intrare, parcursul 30-60-90 poate deveni un poster de implementare descărcabil, situațiile tipice pot deveni carduri de scenariu, indicatorii de monitorizare pot deveni formulare editabile, iar cadrul pentru studiul de caz poate deveni un model de transmitere pentru școlile partenere.

Idee pentru platformă

Creați pe platformă un „Pachet local de acțiune CAA”, cu un dosar pentru modele destinate profesorilor, un dosar pentru fișe de comunicare cu părinții, un dosar pentru studii de caz, un dosar pentru materiale de diseminare și un dosar pentru suporturi vizuale editabile în limbile partenerilor.

Set de instrumente de diseminare pentru școli și ONG-uri

Diseminarea este mai puternică atunci când depășește simpla anunțare a existenței ghidului. O acțiune utilă de diseminare oferă oamenilor ceva ce pot încerca imediat, de exemplu o micro-formare de 30 de minute, o listă de verificare pentru rutina clasei, o fișă-punte pentru părinți, un model de studiu de caz sau o scurtă demonstrație despre modul în care un elev poate folosi CAA pentru a face o alegere reală la școală.

Format	Acțiune principală	Cele mai bune dovezi
Sesiune de 30 de minute pentru personal	Folosiți un scenariu, un exemplu de panou de comunicare și o întrebare de reflecție despre autonomia elevului.	O fotografie sau captură de ecran acolo unde este permis, o scurtă reflecție și o acțiune concretă de follow-up.
Mini-atelier pentru părinți	Cereți familiilor să identifice vocabular semnificativ de acasă și o situație în care comunicarea de la școală se poate conecta cu viața de acasă.	O fotografie sau captură de ecran acolo unde este permis, o scurtă reflecție și o acțiune concretă de follow-up.
Activitate de conștientizare pentru colegi	Arătați colegilor cum să aștepte, să întrebe, să răspundă și să includă CAA fără a vorbi în locul elevului.	O fotografie sau captură de ecran acolo unde este permis, o scurtă reflecție și o acțiune concretă de follow-up.
Masă rotundă privind politicile	Folosiți cadrul barierelor de oportunitate pentru a discuta formarea personalului, responsabilitatea, accesul și legăturile cu curriculumul național.	O fotografie sau captură de ecran acolo unde este permis, o scurtă reflecție și o acțiune concretă de follow-up.
Postare pe rețele sociale	Distribuiți un mesaj vizual clar despre autonomie, un model practic și linkul către platformă, folosind doar imagini sigure din perspectiva consimțământului.	O fotografie sau captură de ecran acolo unde este permis, o scurtă reflecție și o acțiune concretă de follow-up.

Managementul clasei informat de CAA

Managementul clasei este inclus aici deoarece implementarea CAA nu este doar o intervenție specializată de comunicare; este și o modalitate de a face așteptările din clasă, tranzițiile, rolurile de participare și reglarea emoțională mai ușor de înțeles și de utilizat. În clasele incluzive,

comportamentele care par perturbatoare pot fi uneori legate de rutine neclare, instrucțiuni inaccesibile, supraîncărcare senzorială, alegere limitată, anxietate, neînțelegeri cu colegii sau absența unei modalități sigure de a cere ajutor, de a refuza, de a aștepta, de a comenta sau de a repara o neînțelegere.

Idee centrală

O clasă CAA bine gestionată nu este o clasă mai liniștită pentru că elevii sunt controlați mai strict; este o clasă mai clară, deoarece elevii au rutine mai previzibile, alegeri mai accesibile și modalități mai legitime de a comunica înainte ca frustrarea să se transforme în comportament.

Această secțiune este, prin urmare, un strat de prevenire și participare. Ea nu înlocuiește politica școlii privind comportamentul, procedurile de protecție sau planul individual de sprijin și nu trebuie folosită niciodată pentru a justifica retragerea sistemului de comunicare al elevului ca o consecință. În schimb, îi ajută pe profesori să formuleze o primă întrebare mai bună: are elevul o modalitate realistă de a înțelege ce se întâmplă și de a comunica ceva semnificativ în acest moment?

Cinci pârgii ale clasei care conectează CAA cu managementul zilnic

Pârgie a clasei	Practică informată de CAA	Întrebare practică pentru profesor
Acces fizic	Panourile, dispozitivele, cardurile și simbolurile sunt plasate acolo unde elevul le poate vedea, atinge, indica, scana sau utiliza în alt mod în timpul activității reale din clasă.	Poate elevul să folosească sprijinul fără să aștepte ca un adult să îl găsească?
Reguli și rutine	Așteptările din clasă, tranzițiile și secvențele lecției sunt predate prin cuvinte, suporturi vizuale, gesturi și modelare repetată.	Poate elevul să vadă ce urmează și cum poate participa?
Relații	Adulții și colegii tratează CAA ca pe o comunicare reală și așteaptă suficient de mult pentru ca elevul să răspundă, să repare sau să adauge sens.	Ascultăm metoda de comunicare pe care elevul o are efectiv?
Predare implicantă	Elevii își pot demonstra cunoștințele prin alegeri, indicare, simboluri, mesaje scurte, dispozitive, roluri sprijinite de colegi sau rezultate adaptate.	Poate elevul să demonstreze înțelegerea fără a se baza doar pe vorbire?

Pârghie a clasei	Practică informată de CAA	Întrebare practică pentru profesor
Răspuns la dificultate	Înainte de a corecta comportamentul, adulții verifică accesul, claritatea, încărcarea senzorială, oboseala, alegerea, opțiunile de comunicare și potrivirea sarcinii.	Ce ar putea încerca elevul să ne comunice prin acest comportament?

Comportamentul ca formă de comunicare: scenariu de clasă

În timpul unei sarcini de grup, un elev împinge fișa de lucru, se întoarce de la masă și scoate un sunet puternic când un alt elev se apropie. O interpretare strict disciplinară ar putea descrie comportamentul ca refuz sau perturbare. O interpretare informată de CAA verifică mai întâi dacă elevul poate spune, în orice formă disponibilă, că sarcina este prea dificilă, că zgomotul este prea mare, că are nevoie de o pauză, că este necesar ajutor, că preferă un alt rol sau că nu înțelege ce așteaptă grupul.

Acțiunea profesorului

Profesorul reduce pentru scurt timp limbajul, indică o mică bandă de alegeri cu ajutor, pauză, prea greu, așteaptă și terminat, oferă timp de procesare, confirmă selecția elevului și apoi ajustează rolul astfel încât elevul să poată reveni în activitate fără rușinare publică.

Acest scenariu este util în formarea profesorilor deoarece schimbă obișnuința profesională de la „Cum opresc asta?” la „Ce acces la comunicare lipsește aici și ce rutină poate preveni aceeași barieră data viitoare?”

Reformulări ale limbajului profesorului pentru un management al clasei prietenos cu CAA

În loc să spunei	Încercați să spunei
Folosește-ți cuvintele.	Folosește vocea, semnul, panoul, dispozitivul, gestul sau indicarea ca să te pot înțelege.
Nu mai face asta.	Arată-mi dacă ai nevoie de ajutor, o pauză, mai mult timp sau un alt rol.
Refuză să lucreze.	Trebuie să verificăm accesul, claritatea, încărcarea senzorială, alegerea și potrivirea sarcinii.
Ea nu răspunde niciodată.	Este posibil să nu oferim suficient timp, o întrebare clară sau o opțiune accesibilă de răspuns.

În loc să spunei	Încercați să spunei
Dispozitivul distrage atenția.	Sistemul de comunicare face parte din acces, iar noi trebuie să predăm când și cum sprijină sarcina.
Îl poți primi înapoi mai târziu.	Sistemul CAA al elevului nu trebuie retras ca pedeapsă și nici folosit ca recompensă.

Strategii CAA cu resurse reduse pentru profesori ocupați

Multe școli nu vor începe cu un set complet de dispozitive, materiale tipărite, personal format și timp ideal de planificare. Ghidul recunoaște acest lucru onest și oferă o rută minimă viabilă care îi ajută pe profesori să înceapă în siguranță, fără a pretinde că resursele nu contează. Principiul este să se înceapă cu o rutină repetată, un panou accesibil, un semnal vizibil de ajutor, o punte cu părinții și o reflecție săptămânală, apoi să se extindă numai când clasa a învățat să folosească aceste suporturi în mod consecvent.

Dacă profesorul are doar zece minute

Alegeți o rutină care are loc în fiecare zi, pregătiți patru până la șase opțiuni utile pentru acea rutină, plasați panoul acolo unde elevul îl poate atinge, modelați dumneavoastră un mesaj, așteptați mai mult decât pare firesc și notați o mică observație despre dacă elevul a avut mai multă autonomie decât înainte.

Constrângere	Răspuns cu resurse reduse
Nu există dispozitiv disponibil astăzi	Folosiți un panou de bază tipărit sau desenat de mână, cu mesaje esențiale precum ajutor, pauză, da, nu, mai mult, terminat, așteaptă, prea greu și eu aleg.
Nu există timp pentru pregătirea unui panou complet	Pregătiți o bandă mică doar pentru următoarea rutină, apoi reutilizați-o zilnic până devine familiară.
Nu există imprimantă color	Folosiți simboluri alb-negru cu spațiere clară, etichete scrise de mână și plasare consecventă, în loc să amânați implementarea.
Nu există specialist în sală	Folosiți o rutină simplă de parteneriat în care adultul modelează, așteaptă, confirmă și extinde, în timp ce se solicită contribuția specialistului pentru individualizare.
Nu există o limbă comună între școală și familie	Cereți familiei cuvinte-cheie de acasă, nume, rutine de confort și semnale de refuz, apoi adăugați-le treptat în suportul de comunicare.

Dacă profesorul are doar zece minute

Alegeți o rutină care are loc în fiecare zi, pregătiți patru până la șase opțiuni utile pentru acea rutină, plasați panoul acolo unde elevul îl poate atinge, modelați dumneavoastră un mesaj, așteptați mai mult decât pare firesc și notați o mică observație despre dacă elevul a avut mai multă autonomie decât înainte.

Constrângere	Răspuns cu resurse reduse
Prea multe priorități concurente	Selectați o barieră de participare pe săptămână și documentați dacă elevul a câștigat o modalitate mai clară de a alege, întreba, refuza, participa sau explica.

Kit CAA minim viabil pentru clasă

O școală nu trebuie să aștepte lansarea completă a platformei înainte de a crea acces la comunicare, dar poate evita cardurile izolate aleatoriu, care nu se conectează la participarea reală în clasă. Un kit minim pentru clasă poate include un panou de comunicare de bază, un card pentru emoții și pauză, un card de ajutor, un program vizual, un card mai întâi-apoi, un mic panou de alegeri, o mini-notă școală-familie și o fișă săptămânală de observație. Platforma digitală EduZone poate găzdui apoi versiuni editabile ale acestor instrumente, astfel încât profesorii să le poată adapta fără a reconstrui totul de la zero.

Avertisment privind implementarea

Sprijinul din partea colegilor poate fi util pentru respectarea rândului, joc comun, așteptare și oferirea de alegeri, dar elevii nu trebuie transformați niciodată în terapeuți neplătiți și nici făcuți responsabili pentru siguranța, comportamentul sau drepturile de comunicare ale altui elev.

Ce trebuie monitorizat în loc de a urmări doar ce trebuie sancționat

Accent tradițional	Accent de monitorizare informat de CAA
Numărul întreruperilor	Numărul solicitărilor reușite de ajutor înainte ca frustrarea să crească.
Refuzul de a finaliza activitatea	Numărul refuzurilor sigure, al alternativelor negociate și al momentelor de clarificare a sarcinii.
Timp în afara sarcinii	Numărul tranzițiilor finalizate cu sprijin vizual sau CAA.
Prompturi din partea adulților	Numărul alegerilor, comentariilor sau întrebărilor inițiate de elev.
Incidente cu colegii	Numărul schimburilor sprijinite cu colegii, al momentelor de respectare a rândului și al încercărilor de reparare.

Unde pot căuta școlile sprijin

Acest ghid nu trebuie să prezinte o singură organizație ca unică autoritate în domeniul CAA, deoarece școlile au nevoie de un ecosistem mixt de sprijin: ministere naționale și autorități regionale pentru conformitate, servicii specializate pentru evaluare individuală, universități și asociații profesionale pentru formare și rețele internaționale pentru exemple, webinare și limbaj profesional. Următoarele organizații pot fi prezentate ca puncte de pornire pentru orientare, învățare profesională, networking sau lecturi suplimentare, fără a promite că vor oferi sprijin direct gratuit fiecărei școli.

Organizație sau rețea	Cum poate ajuta școlile
European Agency for Special Needs and Inclusive Education	Oferă informații pe țări, resurse privind educația incluzivă și materiale de învățare profesională care pot ajuta partenerii să alinieze CAA cu incluziunea la nivelul întregii școli.
ISAAC - International Society for Augmentative and Alternative Communication	Oferă resurse internaționale despre CAA, webinare și o rețea profesională pentru persoanele care folosesc CAA, familii, cercetători și practicieni.
Communication Matters	Oferă orientări practice în limba engleză privind sistemele CAA, evaluarea, serviciile și sprijinul cotidian, utile pentru orientarea profesorilor și terapeuților.
AAATE - Association for the Advancement of Assistive Technology in Europe	Conectează CAA cu tehnologia asistivă, accesibilitatea și designul digital incluziv la nivel european.
CAST UDL Guidelines	Sprijină legătura dintre CAA, mijloacele multiple de exprimare și autonomia elevului în proiectarea lecțiilor incluzive.
National and regional education authorities	Furnizează proceduri relevante juridic, structuri oficiale de sprijin, canale de formare a profesorilor și cerințe locale de documentare.

Cum pot folosi organizațiile partenere această hartă de sprijin

Organizațiile partenere pot prezenta ghidul ca pe o punte între principiile europene ale educației incluzive, rețelele profesionale specifice CAA și procedurile școlare din fiecare țară parteneră, solicitând în același timp partenerilor să valideze contactele locale exacte, legile și rutele de formare înainte de diseminare.

Calitate, etică și garanții pentru transferul local

Această scurtă secțiune de garanții ajută ghidul să fie perceput ca un material complet, nu ca o propunere provizorie. Ea explică modul în care școlile pot folosi modelul responsabil, cum pot partenerii să documenteze dovezi locale și cum diseminarea poate deveni învățare profesională practică, nu doar un anunț transmis într-o singură direcție.

Notă privind validarea și revizuirea

Modelul EduZone este conceput pentru pilotare, revizuire și rafinare de către profesori, terapeuți, familii, directori și, ori de câte ori este posibil, elevii înșiși. O școală poate începe cu o singură clasă și o singură rutină, însă adoptarea la scară mai largă trebuie să se bazeze pe participare observată, reflecția partenerilor, răspunsurile familiilor și dovezi din utilizarea reală la clasă.

Angajamente etice pentru utilizarea CAA

<p>Accesul nu este o recompensă Panoul de comunicare, dispozitivul, sistemul de semne sau gestul convenit al elevului rămâne disponibil pe tot parcursul zilei școlare și nu este retras ca o consecință.</p>	<p>CAA este comunicare reală Adulții răspund la CAA, gesturi, semne, privire, indicare și mesaje de pe dispozitiv ca forme de comunicare cu sens, nu doar ca exercițiu preliminar pentru vorbire.</p>
<p>Elevul este prezent Profesorii și specialiștii evită să vorbească despre elev ca și cum ar fi absent și îl implică în alegeri ori de câte ori acest lucru este realist posibil.</p>	<p>Cultura și limba contează Echipele locale respectă limba de acasă, dialectul, numele, alimentele, rutinele, cuvintele din familie și identitatea regională atunci când selectează vocabularul și exemplele.</p>

Protocol de traducere și localizare

Localizarea nu înseamnă doar traducere. Fiecare echipă națională poate adapta exemplele, simbolurile, vocabularul familiei, rutinele clasei, termenii curriculari, denumirile serviciilor de sprijin, orientările regionale și canalele de învățare profesională, astfel încât ghidul să sune credibil în sistemul școlar local. Atunci când sunt adăugate referințe juridice sau ministeriale, acestea trebuie păstrate concise și legate de decizii practice din clasă.

Ce nu pretinde acest ghid

Acest ghid nu diagnostichează nevoi de comunicare, nu prescrie un singur sistem CAA pentru toți elevii, nu înlocuiește evaluarea logopedică și lingvistică, nu înlocuiește procedurile de protecție sau politicile privind comportamentul și nu garantează o implementare identică în toate țările.

Rolul său este să ajute școlile să creeze medii de comunicare mai accesibile și să facă vizibilă autonomia elevului prin rutine obișnuite de clasă.

Micro-formare de diseminare de 30 de minute

5 minute - de ce contează CAA

Începeți cu un scenariu despre autonomia elevului și explicați că accesul la comunicare schimbă participarea, nu doar exprimarea verbală.

7 minute - o rutină de clasă

Alegeți sosirea, începutul lecției, lucrul în grup sau pauza și arătați unde se blochează în prezent comunicarea.

8 minute - încercați panoul

Cereți personalului să folosească un panou simplu sau un set de simboluri pentru a cere ajutor, a refuza, a alege, a întreba și a comenta în timpul unei sarcini scurte.

5 minute - adaptați local

Invitați colegii să numească o adaptare națională, regională sau specifică școlii care ar face exemplul realist.

5 minute - următoarea acțiune

Stabiliți o rutină, un indicator al autonomiei elevului și un adult responsabil pentru săptămâna următoare.

Registru de dovezi al partenerilor

Pentru raportare și diseminare, fiecare partener poate consemna o situație de clasă, o adaptare, o provocare, un indicator al autonomiei elevului, o reflecție a profesorului sau a familiei și o recomandare pentru alte școli. Acest registru de dovezi menține proiectul ancorat în implementarea reală, protejând în același timp elevii de expunere personală inutilă.

Anexa 1. Listă de verificare a pregătirii școlii

Folosiți această listă de verificare înainte ca o școală să înceapă implementarea. Este de preferat să fie completată, acolo unde este posibil, de cel puțin un profesor, un specialist sau terapeut, un reprezentant al conducerii școlii și un reprezentant al familiei.

Arie	Afirmație privind pregătirea	Statut sau notă
Oportunități de comunicare pentru elev	Școala a identificat cel puțin trei rutine zilnice în care elevul are în prezent o voce limitată.	Neînceput / în curs de formare / pregătit
Acces la instrumente	Materialele CAA sunt disponibile în clasă, nu doar într-o sală de terapie sau într-un birou.	Neînceput / în curs de formare / pregătit
Comportamentul partenerului de comunicare	Adulții știu să aștepte, să modeleze, să confirme și să răspundă încercărilor de comunicare ale elevului.	Neînceput / în curs de formare / pregătit
Relevanță pentru familie	Familia a fost întrebată despre limbă, cultură, rutine de acasă și vocabular important în afara școlii.	Neînceput / în curs de formare / pregătit
Incluziunea colegilor	Colegilor le-au fost predate modalități simple de a aștepta, a invita și a răspunde cu respect.	Neînceput / în curs de formare / pregătit
Sistem de revizuire	Echipele au convenit cum vor fi colectate dovezile și când va avea loc prima revizuire.	Neînceput / în curs de formare / pregătit

Anexa 2. Fișă de profil individual CAA

Acest profil trebuie să fie suficient de scurt pentru a fi folosit de personalul clasei și suficient de detaliat pentru a preveni pierderea informațiilor importante în timpul tranzițiilor dintre profesori, terapeuți, asistenți și părinți.

Câmp	Note locale
Punctele forte ale elevului	Ce comunică, înțelege, apreciază, observă sau caută deja elevul.
Metode actuale de comunicare	Vorbire, gesturi, expresii faciale, privire, obiecte, fotografii, panouri, dispozitive, semne sau alte metode.
Situații școlare prioritare	Rutinele în care CAA poate fi folosită mai întâi, deoarece contează cel mai mult pentru participare.
Aspecte privind accesul	Factori fizici, vizuali, senzoriali, cognitivi, lingvistici sau de mediu care influențează folosirea CAA.

Câmp	Note locale
Strategii ale partenerilor de comunicare	Cum pot adulții și colegii să aștepte, să modeleze, să ofere prompturi, să confirme și să răspundă.
Note familiale și culturale	Limba de acasă, nume semnificative, alimente, rutine, preferințe, restricții sau zone sensibile.

Anexa 3. Model pentru adaptarea lecției

Acest model ajută profesorul să adapteze o lecție obișnuită fără a rescrie întregul curriculum. Scopul este să identifice unde poate elevul să înțeleagă, să aleagă, să răspundă, să întrebe, să comenteze și să demonstreze învățarea prin comunicare accesibilă.

Câmp de planificare	Notă pentru profesor
Tema lecției	Notați tema obișnuită a clasei și un obiectiv realist de participare.
Obiectiv de comunicare	Notați un mesaj pe care elevul îl poate exprima în timpul lecției.
Sprijin CAA	Notați panoul, pagina de dispozitiv, obiectul, semnul, suportul vizual sau metoda asistată de partener care va fi folosită.
Modelare de către adult	Notați expresia sau acțiunea exactă pe care o va modela adultul.
Oportunitate cu colegii	Notați un moment în care un coleg poate întreba, aștepta, răspunde sau include elevul.
Dovezi	Notați ce va arăta că adaptarea a funcționat sau trebuie revizuită.

Anexa 4. Fișă-punte pentru părinți

Această fișă este cel mai bine folosită pentru a conecta CAA de la școală cu viața de acasă, fără a face familiile să simtă că trebuie să devină terapeuți. Scopul ei este să identifice vocabular semnificativ, rutine familiare și priorități de comunicare care ajută elevul să folosească CAA ca parte a vieții reale de familie.

Întrebare	Răspunsul familiei
Acasă, elevul dorește adesea să spună	Nume, mâncare, confort, activități, locuri, rutine, refuz, durere, sentimente sau subiecte preferate.
Cuvinte sau simboluri importante în familia noastră	Cuvinte din limba de acasă, rude, mese, tradiții, animale de companie, locuri și expresii preferate.
Un mesaj de la școală pe care vrem să îl înțelegem mai bine acasă	De exemplu ajutor, așteaptă, terminat, greu, prieten, temă, obosit, bine sau mâine.

Întrebare	Răspunsul familiei
Un mesaj de acasă pe care vrem ca școala să îl înțeleagă	De exemplu o problemă de somn, anxietate, un subiect preferat, o schimbare de rutină, un cuvânt nou sau un eveniment de familie.
Sprijin de care avem nevoie din partea școlii	Formare, demonstrație, instrucțiuni simplificate, material tradus sau ajutor pentru programare.

Anexa 5. Fișă săptămânală de observație

Această fișă este destinată utilizării săptămânale scurte în primul ciclu de implementare. Ea poate surprinde schimbări mici de participare, deoarece cele mai importante dovezi pot fi un prim refuz, un prim răspuns către un coleg, o primă alegere independentă sau prima folosire a CAA în afara contextului pilot inițial.

Câmp de observație	Notă scurtă
Rutina observată	Sosire, lecție, lucru în grup, pauză, prânz, tranziție, terapie, comunicare acasă sau altceva.
Mesajul elevului	Ce a exprimat elevul, ce a încercat să exprime sau ce nu a putut încă exprima.
Răspunsul partenerului de comunicare	Cum a așteptat, modelat, confirmat sau schimbat situația adultul ori colegul.
Indicator al autonomiei	Alegere, refuz, solicitare, comentariu, întrebare, reparare, participare cu colegii sau auto-reprezentare.
Următoarea ajustare	Vocabular, acces, formarea partenerului de comunicare, mediu, ritm sau legătură cu familia.

Anexa 6. Model pentru redactarea studiului de caz

Acest model le permite partenerilor să producă studii de caz naționale comparabile, fără a expune detalii personale inutile. Redactarea trebuie să fie scurtă, concretă și respectuoasă, cu demnitatea și autonomia elevului plasate în centrul poveștii.

Secțiunea studiului de caz	Indicație de redactare
Titlu	Un titlu scurt care numește situația, de exemplu „Participarea la lucrul în grup printr-un panou de roluri”.
Context	Țara, tipul școlii, intervalul de vârstă și contextul general de sprijin.
Barieră	Problema de participare înainte de adaptarea CAA.

Secțiunea studiului de caz	Indicație de redactare
Acțiune	Instrumentul CAA, rutina, strategia partenerului de comunicare sau legătura cu familia care a fost introdusă.
Schimbare	Ce s-a schimbat pentru elev, adulți, colegi sau familie.
Recomandare de transfer	Ce poate copia, adapta sau evita o altă școală.

Anexa 7. Card de planificare pentru managementul clasei informat de CAA

Acest card de planificare poate fi copiat în atelierele pentru profesori sau pe platforma EduZone ca instrument de reflecție de o pagină. Este cel mai util atunci când este completat pentru un elev, o rutină și o săptămână, nu pentru întreaga școală deodată.

Întrebare de planificare	Notă pentru profesor
Care rutină creează cea mai mare confuzie sau frustrare?	
Ce face elevul în prezent atunci când rutina nu este clară?	
De ce mesaj are elevul cel mai mult nevoie în această rutină?	
Ce sprijin CAA va fi vizibil și disponibil înainte ca rutina să înceapă?	
Cum vor modela adulții mesajul fără a pune presiune pe elev?	
Cum vor fi incluși colegii în siguranță și cu respect?	
Ce semn mic de autonomie crescută va fi consemnat în această săptămână?	

Anexa 8. Fișă de acțiune CAA cu resurse reduse

Această fișă de acțiune este concepută pentru școli care au timp limitat, sprijin specializat limitat sau echipamente limitate. Ea le ajută să facă un pas etic și practic fără a aștepta condiții ideale.

În această săptămână vom	Decizie concretă pentru clasă
Alege o rutină zilnică	
Pregătiți un panou, o bandă sau un suport vizual	
Modela un mesaj în fiecare zi	

În această săptămână vom	Decizie concretă pentru clasă
Oferi timp de așteptare înainte de a repeta promptul	
Cere familiei un cuvânt sau o rutină utilă de acasă	
Consemna un moment de autonomie	
Împărtăși o poveste scurtă cu proiectul sau echipa parteneră	

Lecturi suplimentare și linkuri utile

Sursele de mai jos au fost folosite ca repere conceptuale pentru acest ghid sau sunt recomandate ca lecturi practice suplimentare pentru echipele partenere care pregătesc adaptarea locală, formarea profesorilor sau diseminarea. Lista este selectivă și intenționat scurtă, astfel încât partenerii de proiect să o poată folosi în mod realist.

ASHA Practice Portal - Augmentative and Alternative Communication:

<https://www.asha.org/practice-portal/professional-issues/augmentative-and-alternative-communication/>

CAST Universal Design for Learning Guidelines: <https://udlguidelines.cast.org/>

European Agency for Special Needs and Inclusive Education - Profile for Inclusive Teacher Professional Learning: <https://www.european-agency.org/resources/publications/TPL4I-profile>

CommunicationFIRST - The Words We Use: Style Guide: <https://communicationfirst.org/the-words-we-use-short-version/>

Wikimedia Commons - Augmentative and Alternative Communication category:

https://commons.wikimedia.org/wiki/Category:Augmentative_and_alternative_communication

W3C Web Content Accessibility Guidelines overview: <https://www.w3.org/WAI/standards-guidelines/wcag/>

European Agency country information - Romania: <https://www.european-agency.org/country-information/romania>

European Agency country information - Spain: <https://www.european-agency.org/country-information/spain>

European Agency country information - Italy: <https://www.european-agency.org/country-information/italy>

European Agency country information - Portugal: <https://www.european-agency.org/country-information/portugal>

European Agency country information - Germany: <https://www.european-agency.org/country-information/germany>

European Agency for Special Needs and Inclusive Education: informații pe țări, resurse privind educația incluzivă și materiale de învățare profesională pentru incluziune.

ISAAC - International Society for Augmentative and Alternative Communication: resurse CAA, webinare și networking profesional internațional.

Communication Matters: orientare practică privind CAA, informații despre servicii și resurse orientate spre formare.

AAATE - Association for the Advancement of Assistive Technology in Europe: rețele privind tehnologia asistivă, accesibilitatea și designul digital incluziv.

Basque Government Department of Education: informații regionale privind educația incluzivă și răspunsul la diversitate, de verificat de partenerul spaniol înainte de diseminarea locală.

Surse încărcate consultate

European Agency for Special Needs and Inclusive Education, Profile for Inclusive Teacher Professional Learning, 2022. CommunicationFIRST, The Words We Use: CommunicationFIRST's Style Guide, 2023. European Agency for Special Needs and Inclusive Education, Inclusive Digital Education Methodology Paper. Intelligent Lives Discussion Guide. Johnston, Gevarter, Sennott, McLeod and Sanders, Supporting Individuals Who Use Augmentative and Alternative Communication: Breaking Down Opportunity Barriers, 2023. Smith, Clinical Cases in Augmentative and Alternative Communication, 2023. Frick, Multicultural Considerations in Augmentative and Alternative Communication Devices for Culturally and Linguistically Diverse AAC Users, 2020. Fuller and Lloyd, Principles and Practices in Augmentative and Alternative Communication, 2023.

NSW Department of Education, What Works Best 2025 practical guide: Classroom management, consultat pentru legătura dintre climatul clasei, rutine, predarea explicită, starea de bine și autonomia elevului.

Education Endowment Foundation, Improving Behaviour in Schools, consultat pentru accentul pus pe cunoașterea elevilor, predarea comportamentelor de învățare, rutine simple, abordări țintite și consecvență.

Tracey Garrett, Effective Classroom Management: The Essentials, consultat pentru cadrul practic privind organizarea fizică, regulile și rutinele, relațiile, predarea implicantă și disciplina.

UNESCO, Positive Discipline in the Inclusive, Learning-Friendly Classroom, consultat pentru abordări non-violente, proactive și incluzive ale disciplinei la clasă.

Credite de imagine și note privind licențele

Imagine	Notă privind atribuirea și licența
Inclusive education makes it possible for kid with visual impairment to exercise right to education.jpg	Awachirac, Wikimedia Commons, CC BY-SA 4.0.

Imagine	Notă privind atribuirea și licența
The main page of an AAC device layout for English speakers.png	CommuniKate page set, Wikimedia Commons, CC BY-SA 4.0.
Sample page from AAC communication book.png	Quadell, Wikimedia Commons, CC0 with individual source notes on the file page.
Wikimedia Mexico - Outreach class for deaf children.jpg	ProtoplasmaKid, Wikimedia Commons, CC BY-SA 3.0.
Sign Language (4234921250).jpg	Alex Proimos, Wikimedia Commons, CC BY 2.0.
Young Britons Study American History - Education in Wartime England, 1943 D13783.jpg	Ministry of Information Photo Division, Imperial War Museums, public domain Crown Copyright expired.
Disabled student studying.jpg	Rwebogora, Wikimedia Commons, CC BY-SA 4.0.
Logo-urile EduZone și ale Uniunii Europene	Furnizate de echipa de proiect și folosite pentru identificarea proiectului în acest document de lucru.